

سرفصل درس «روش های مشاهده رفتار»

۱. معرفی درس و منطق آن:

مشاهده به عنوان یکی از روش های جمع آوری اطلاعات، نگاه و توجه دقیق به افراد، اشیا و پدیده های پیرامون با هدفی معین می باشد. همچنین مشاهده فرایند منظم نظارت و ثبت رفتار به منظور اخذ تصمیمات آموزشی یا اداری و دیگر خدمات مربوط به کودک و نوجوان است. هدف از مشاهده جمع آوری اطلاعات مورد نیاز برای تصمیم گیری می باشد. مشاهده علمی ترین روش برای آزمایش اعتبار فرضیه هایی است که در مورد دانش آموزان ارایه می شود، به همین خاطر پایه بسیاری از روش های ارزیابی رفتار دانش آموزان محسوب می شود.

از طریق مشاهده رفتار می توان به توانایی ها و محدودیت های دانش آموزان پی برد، یکی از وظایف اساسی معلمان و مربیان راهنمایی و هدایت دانش آموزان می باشد به طور مسلم ارایه خدمات راهنمایی به دانش آموزان بدون آگاهی آنها از مبانی، اصول، فنون و روش های مشاهده میسر نمی باشد، بنابراین لازم است دانشجو معلمان در دوران تحصیل خود با مبانی، روشها و فنون مشاهده رفتار آشنا شده تا بتوانند در آینده به عنوان معلم و مشاور مدرسه نقش راهنمایی و مشاوره ای خود را به خوبی ایفا نمایند.

مشخصات درس			
نام درس:			
به فارسی: روش های مشاهده رفتار			
به انگلیسی: Methods of behavior observation			
نوع درس: نظری و عملی			
تعداد واحد: ۲ (۱+۱)			
زمان درس: ۴۸ ساعت			
پیشنیاز: اصول راهنمایی و مشاوره			
اهداف / پیامدهای یادگیری: در پایان این واحد یادگیری دانشجو قادر خواهد بود:			
با مطالعه درس روش های مشاهده رفتار، با اهمیت و ضرورت مشاهده به عنوان یکی از روش های جمع آوری اطلاعات در باره رفتارهای دانش آموزان آشنا شده، در فرایند آموزش از مبانی و اصول مشاهده بهره کافی ببرد، به جایگاه مشاهده در تعلیم و تربیت پی ببرد و با نقش مشاهده در فرایند تدریس و مدرسه آشنا شود. همچنین با یادگیری فنون و روش های مشاهده بتواند آنها را در موقعیت واقعی مدرسه بکار ببرد. دانشجو با شناخت روش های مشاهده و با طراحی و اجرای یک نمونه مشاهده اتفاقی و مشاهده برنامه ریزی شده از رفتارهای دانش آموز بتواند آن را تحلیل نموده و در قالب گزارشی مکتوب به مدرس ارایه دهد.			
ثوابتگی اساسی:			
Ck&pck کد ۲- ۱ & ۳-۳ & ۳-۴			
ملاکها	سطح ۱	سطح ۲	سطح ۳
مفاهیم اساسی مشاهده رفتار	در مورد مفاهیم اساسی مشاهده رفتار صرفاً	مباحث اساسی مشاهده رفتار را مورد تحلیل قرار داده و یافته های خود را در قالب یک گزارش منسجم ارایه نموده است	مفاهیم اساسی مشاهده رفتار را مورد مقایسه و ارزیابی قرارداده و دلایل خود را در قالب یافته ها به صورت یک گزارش

		گزارش نموده است.		منسجم ارایه نموده است.
	شیوه های ثبت مشاهدات از رفتارهای دانش آموزان	درباره شیوه های ثبت مشاهدات از رفتارهای دانش آموزان صرفاً اطلاعات ارایه شده را جمع آوری و بدون ارایه تحلیل حاصل از مقایسه آنها، آن را گزارش نموده است.	شیوه های ثبت مشاهدات از رفتارهای دانش آموزان رادر فرایند راهنمایی آنها مورد مقایسه قرار داده و یافته های ناشی از این مقایسه را در قالب یک گزارش منسجم ارایه نموده است	شیوه های ثبت مشاهده از رفتار های دانش آموزان و تفاوت و تشابه آنها با یکدیگر را مورد مقایسه و تجزیه و تحلیل قرار داده و یافته های خود را به صورت مکتوب گزارش نموده است.
	انواع مشاهده و مراحل آن	درباره انواع مشاهده صرفاً اطلاعات ارایه شده را جمع آوری و بدون ارایه تحلیل حاصل از مقایسه آنها، آن را گزارش نموده است.	انواع روش های مشاهده را مورد مقایسه قرار داده و یافته های خود را در قالب یک گزارش منسجم ارایه نموده است	انواع روش های مشاهده و تفاوت و تشابه آنها با یکدیگر را مورد مقایسه و ارزیابی قرار داده و دلایل خود را در قالب یافته ها به صورت یک گزارش منسجم ارایه نموده است.
	برنامه ریزی انجام مشاهده از رفتار های دانش آموزان	درباره برنامه ریزی انجام مشاهده از رفتارهای دانش آموزان صرفاً اطلاعات ارایه شده را جمع آوری و بدون ارایه تحلیل حاصل از مقایسه آنها، آن را گزارش نموده است.	برنامه ریزی برای انجام مشاهده از رفتارهای دانش آموزان را مورد تحلیل و مقایسه قرار داده و دلایل خود را در قالب یک گزارش منسجم ارایه نموده است	مراحل برنامه ریزی برای مشاهده رفتارهای دانش آموزان را طی نموده و تفاوت و تشابه آن با برنامه ریزی های دیگر را مورد مقایسه و ارزیابی قرار داده و یافته های خود را به صورت مکتوب و در قالب یک گزارش منسجم ارایه نموده است.

۲. فرصت های یادگیری، محتوای درس و ساختار آن

فصل اول: مباحث اساسی مشاهده

- مفهوم و تعریف رفتار
- تعریف مشاهده
- رفتارهای قابل مشاهده
- مشاهده های رفتاری و استنباط از آنها

– الگوهای مشاهده رفتار

– ضرورت و اهمیت مشاهده رفتار در تصمیم گیری های آموزشی

– مشاهده برای تصمیم گیری در مورد تعیین ویژگی فراگیران

فعالیت یادگیری:

۱– مطالعه مطالب فصل از منابع معرفی شده

۲– مشارکت در بحث های کلاسی و پاسخ به پرسش های طرح شده از سوی مدرس

فعالیت عملکردی:

– انجام مشاهده از رفتارهای یک دانش آموز در مدرسه و تحلیل مشاهدات و گزارش آن به مدرس

فصل دوم: روش های انجام و ثبت مشاهدات

– سیاهه های بررسی رفتار

– مقیاس های درجه بندی رفتار

– فرم های واقعه نگاری

– نگاره های مشارکت

– نمایش رفتار به وسیله خط نشان و نمودار

– موانع و محدودیت های روش های جمع آوری اطلاعات از طریق مشاهده

– نمونه هایی از مشاهدات رفتاری ثبت شده

فعالیت یادگیری:

۱– مطالعه مطالب از منابع معرفی شده

۲– مشارکت در بحث های کلاسی و پاسخ به پرسش های طرح شده از سوی مدرس

۳– مقایسه انواع روش های ثبت مشاهده از نظر شیوه اجرا و بیان شباهت ها و تفاوت های آنها

فعالیت عملکردی:

۲– تهیه یک نمونه سیاهه بررسی، مقیاس درجه بندی، فرم واقعه نگاری و اجرای آنها بر روی یک دانش آموز و تحلیل نتایج

بدست آمده

فصل سوم: انواع مشاهده

– مشاهده اتفاقی (مشاهده رفتار طبیعی)

– مشاهده برنامه ریزی شده (مشاهده در جریان آزمایش)

– مراحل انجام مشاهده:

۱- تعیین هدف های مشاهده

۲- تعریف عملیاتی رفتارهایی که باید مشاهده شوند

۳- تعیین روش و ابزارهای ثبت مشاهدات

۴- تعیین زمان های مناسب برای مشاهده رفتار

۵- پیش بینی روش های تلخیص، تعبیر و تفسیر اطلاعات جمع آوری شده

فعالیت یادگیری:

۱- مطالعه مطالب از منابع معرفی شده

۲- مشارکت در بحث های کلاسی و پاسخ به پرسش های طرح شده از سوی مدرس

۳- مقایسه مشاهده اتفاقی و مشاهده برنامه ریزی شده و بیان تفاوت های آنها

۴- مشاهده انجام مشاهدات رفتاری توسط متخصصان (مستقیم/ فیلم) و تحلیل آن به صورت مکتوب

فعالیت عملکردی:

۱- طراحی و اجرای یک نمونه مشاهده اتفاقی و مشاهده برنامه ریزی شده و تحلیل آنها در قالب گزارشی مکتوب جهت
ارایه به مدرس

فصل چهارم: برنامه ریزی برای انجام مشاهده

- مشاهده به عنوان یک روش جمع آوری اطلاعات و مطالعه رفتار

- فرایند برنامه ریزی جهت انجام مشاهده

- مهارت های مشاهده گر

- ویژگی های فرد مشاهده گر

- تعصبات و تمایلات مشاهده گر

- خطاهای مشاهده گر در حین مشاهده و تفسیر مشاهدات

- تاثیر عوامل محیطی بر مشاهده گر

- رعایت چه نکاتی در هنگام مشاهده لازم است

- تکرار فرایند مشاهده

فعالیت یادگیری:

- مطالعه مطالب از منابع معرفی شده

۲- مشارکت در بحث های کلاسی و پاسخ به پرسش های طرح شده از سوی مدرس

فعالیت عملکردی:

۱- بررسی و تحلیل مهارت های یک مشاهده گر در مشاهده رفتارهای دانش آموزان و ارایه گزارش آن در کلاس درس

۳. راهبردهای تدریس و یادگیری

تدارک دیدن فرصت های یادگیری مستقیم در داخل محیط آموزشی نیازمند استفاده از شیوه ارایه مستقیم مباحث نظری به همراه مشارکت دانشجویان و تحلیل پاسخ های مربوط به پرسش های مطرح شده است. برقراری ارتباط میان آموخته های کلاسی و الزامات محیط آموزشی، بهره گیری از فرصتهای یادگیری خارج از محیط آموزشی، برقراری پیوند میان نظر و عمل در محیط آموزشی و فراهم نمودن مشارکت گروهی دانشجویان در انجام فعالیت های عملکردی توسط مدرس از راهبردهای تدریس این درس می باشد که منجر به درک عمیق تر مطالب و بکارگیری دانش نظری مشاهده رفتار توسط دانشجو معلمان در موقعیت های واقعی مدرسه خواهد شد. یادگیری غیر مستقیم نیز مستلزم مطالعه فردی و درک شناختی فرد در موقعیت های مختلف محیط آموزشی می باشد.

۴. منابع آموزشی

منبع اصلی:

- کارول آ. کارت رایت و جی فیلیپ، کارت رایت (۱۳۸۵). پرورش مهارت های مشاهده. ترجمه ولی الله نعمتی، تهران، انتشارات رشد

منابع فرعی:

-

۵. راهبردهای ارزشیابی یادگیری

ارزشیابی پایانی: آزمون مباحث نظری (باز پاسخ، بسته پاسخ، چند گزینه ای و یا ترکیبی) به میزان ۱۰ نمره

ارزشیابی فرآیند: عملکرد دانشجو در فعالیت های یادگیری پیش بینی شده کلاسی ۲ نمره

ارزشیابی پوشه کار: مجموعه تکالیف (فعالیت) عملکردی ۸ نمره

ارزشیابی از یادگیرنده بر اساس تکالیف یادگیری در طول نیمسال، تکالیف عملکردی و آزمون پایان نیمسال انجام می شود.

مبنای ارزیابی تکالیف (یادگیری و عملکردی) ملاک ها و سطوح پیامدهای یادگیری تعیین شده است.

